

CZASOPISMO TECHNICZNE

ORGAN POLSKIEGO TOWARZYSTWA POLITECHNICZNEGO WE LWOWIE.

Rocznik XXXVII.

Lwów, dnia 25 marca 1919.

Nr. 6.

TREŚĆ: 41 Sprawozdanie Wydziału Głównego Polskiego Towarzystwa Politechnicznego za rok 1918. — Sprawy Towarzystwa.

41 Sprawozdanie Wydziału Głównego Polskiego Towarzystwa Politechnicznego za rok 1918.

Rok 1918 rozpoczął się wśród zgiełku wojny światowej, dosięgającej na wiosnę swego przełomu. W ciągu lata zarysował się na dalekim widnokręgu obraz zbliżającego się, upragnionego pokoju. Kraj znękany czteroletnią wojną ludził się nadzieją rychłego zawieszenia oręża, szykował do podjęcia pracy około odbudowy zniszczonych obszarów, gdy podstępnie wykonany zamach Ukraińców sprowadził na nas ponowną pożogę wojenną, która kraj pogrążyła w odmęcie nowych klęsk i dalszego zniszczenia. Przez miesiąc listopad Lwów stanowił pole krwawych walk ulicznych i w tym czasie zamarło w mieście całe życie i ustała wszelka praca. Po wyparciu Ukraińców z miasta przez bohaterskie zastępy lwowskiej młodzieży wiekopomnego dnia 22 listopada 1918 r., rozpoczęło się oblężenie z wszystkimi jego grozami. Nadzieje rychłego a zwyciężkiego zakończenia wojny przed końcem roku zawiodły i oblężona, głodzona i ostrzeliwana stolica witała nadejście nowego roku w ciężkiej opresyi. W kraju nie było jeszcze widać w ubiegłym roku oznak budzącego się odrodzenia po strasznej wojennej chorobie, martwota panowała na wszystkich polach życia publicznego, społeczeństwo straciło ufność w możliwość odzyskania straconych sił i nie próbowało swej mocy. Mimo ogromu pracy, którą należało podjąć dla dźwignięcia kraju z toni, w jaką go pogrążyła wojna, nie było widać ani planowych zamiarów, ani szczerych usiłowań. Apatyczne wyczekiwanie wydawało się wspólnym hasłem, jakkolwiek czas naglił, a zwłoka groziła zgubnymi stratami. Wiele przyczyn się na to złożyło. Jedną z najważniejszych była niepewność o losy wschodniej Galicji. Była ona zawsze w ręku Austrii przedmiotem targu, więc w każdej warstwie społecznej budziły się obawy o ukształtowanie się stosunków politycznych i gospodarczych naszej bliższej ojczyzny i mroziły wszelką podniętę do pracy i przedsiębiorczość.

Po tylu zawodnych zwrotach w losach wojny, nie ufano chwilowemu stanowi rzeczy, czekano, co przyszłość przyniesie, unikano nakładu pracy i kapitału, jak stawki na loteryi. Brakowało społeczeństwu własnego rozpędu, brakowało mu także wszelkiej pomocy, lub inicjatywy państwowej. Austria, która zawsze była dla Galicji złośliwą, bez serca macochą, traciła z każdym miesiącem twórczo-państwowe siły, i stanowiła tylko szkodliwą zaporę dla każdej produktywnej pracy; byliśmy przykuci do chorego, bezsilnego obcego ciała, które hamowało nasze kroki. Wszystkie wadliwości systemu rządowego Austrii wystąpiły w jaskrawy sposób, jak chorobliwe objawy na osłabionym organizmie, oddziaływując zgubnie na całe nasze gospodarze życie, my zaś byliśmy pogrążeni w apatyi. Nietylko brakło wszelkiej inicjatywy szerszym, bezpośrednio interesowanym kołom, ale nawet związki zawodowe, powołane czy to dla handlu i przemysłu, czy też dla rolnictwa, rozwijały anemiczną działalność, w czasie gdy należało skupić i wyteżyć wszystkie siły, aby jako tako sprostać olbrzymim, ze wszech stron się nasuwającym zadaniom. Najżywotniejsze sprawy spoczywały uspięne. Dość wspomnieć, że mimo że od jesieni roku 1915 zachodnia i środkowa Galicja były uwolnione od inwazyi nieprzyjacielskiej, po upływie trzech lat nie było nawet wdrożonej, poważnej akcyi dla rejestracyi szkód wojennych, która jest przecież niezbędną podstawą do ustalenia programu odbudowy.

Obliczenie szkód wojennych i odbudowa zniszczonego kraju, były sprawami olbrzymiej doniosłości dla przyszłych losów kraju, lecz Austria ignorowała je w dobrze zrozumianym własnym interesie, lub się niemi tylko pod przymusem zajmowała, a społeczeństwo było i ślepe i głuche wobec swych najżywotniejszych interesów i beczynnie czekało na ratunek i pomoc z jakiegoś nieznanego źródła. Całe gospodarstwo krajowe przedstawiało chorobliwe oblicze, podobne do lat poprzednich. Rolnictwo nie mogło się dźwignąć dla braku środków i państwowej pomocy, koleje żelazne były zniszczone i zdeorganizowane, a do odbudowy przemysłu i handlu nie przyłożono jeszcze ręki. Taki był obraz życia gospodarczego we wschodniej Galicji w lecie i w jesieni roku 1918, a z nastaniem inwazyi ukraińskiej cała czynność zamarła i wszystkie warstwy pracy stanęły — Lwów został odcięty od świata, komunikacya była ogromnie utrudnioną, jeżeli nie zupełnie przerwaną i wtedy gdy austriackie orły znikły w Galicji i gdy budowa Państwa Polskiego weszła na nowe tory, Lwów został na uboczu od ważnych decyzji, został siłą faktu wyłączony od współpracy w ważnych chwilach tworzenia się podstaw młodego orga-

nizmu państwowego. Było to krzywdą dla Lwowa, a było niewątpliwie szkodą dla sprawy publicznej, bo w tej ważnej chwili nie przyszła do głosu stolica kraju i tyłu Polaków o szerokim umyśle i gorącym sercu musiało zdala bezczynnie patrzeć na tok spraw krajowych — nie zawsze odpowiadający wymogom dobra ogólnego całego kraju.

Zdarzenia dziejowe rozgrywające się na wszechświatowej widowni śledziliśmy w naszym Towarzystwie z zapartym oddechem, przepełnieni troską o losy naszej Ojczyzny. Zwycięzki pochód państw centralnych na Wschodzie napawał nas obawą, która okazała się uzasadnioną, jak to wkrótce potem układ pokojowy zawarty w Brześciu Litewskim stwierdził. Krzywdę wyrządzoną tym nowo zamierzonym podziałem Polski odczuł cały naród, a Lwów dał wyraz swym uczuciom w imponującej manifestacji dnia 18 lutego, którą wszystkie warstwy społeczne i wszystkie zawody jawnie zaproteutowały przeciw gwałtom i bezprawiu. Towarzystwo wzięło gremialny udział w tym manifestacyjnym obchodzie, a wieczorne zebranie, które zgromadziło niemal wszystkich bawiących we Lwowie członków Towarzystwa i ich rodziny, odzwierciedlało w poważnym, bardzo uroczystym nastroju, przemówienie prez. Rybickiego, zawierające silne akcenty protestu i w referacie p. prof. dr. S. Friedberga „O ziemi Chełmskiej i Podlasiu“ gorycz wywołaną doznaną krzywdą i gorące uczucia dla prześladowanej Ojczyzny. Wiosna i początek lata zmieniły losy wojny światowej, przyniosły wielkie zwycięstwo koalicji, państwa centralne runęły pokonane i przyszłość Polski wielkiej i zjednoczonej, Polski wolnej od obcych więzów i protektoratów została nareszcie zapewnioną. Zaczęła się własna budowa rzeczywiście niepodległego Państwa Polskiego, u nas, na kresach wschodnich, niestety uniemożliwiona nową wojną polsko-ukraińską.

Wśród tych niepomysłnych warunków upłynął rok 1918, z którego mamy zdać sprawę. Polskie Towarzystwo Politechniczne może się poszczycić, że mimo wyjątkowych okoliczności pracowało bez najmniejszej przerwy w swym zakresie działania, że stanowiło ognisko pracy, skupiające około siebie liczne grono pracowników na polu technicznym i może się wykazać poważnymi wynikami swej działalności w czasie, gdy zawodowe zrzeszenia spoczywały w letargu i nie dawały o sobie znaku życia. Towarzystwo zajęło się przede wszystkim sprawami szkód wojennych, widząc, że społeczeństwu naszemu brak zrozumienia dla ważności prac przygotowawczych do rejestracji i wynagrodzenia szkód wojennych. W styczniu zwołało Towarzystwo ankietę, do której zaproszono szerokie koła, zastępujące wszystkie zawody i która wyłoniła z siebie dwie komisje, jedną prawniczą, drugą techniczno-ekonomiczną. Do jednej i drugiej wysłali najwybitniejsi technicy, prawnicy, agronomowie, ekonomiści i t. d. Komisje pracowały przeszło pół roku i wygotowały projekt ustawy o wynagrodzeniu szkód wojennych, przedłożony ówczesnej Radzie Państwa austriackiej, oraz Zasady rejestracji szkód wojennych, wraz z Instrukcją ogólną, zawierające dokładne przepisy co do rejestracji, a więc stwierdzania i szacowania szkód wojennych, dla organizacji władz przeprowadzających rejestrację, toku instancyj i t. d. W celu wprowadzenia w życie uchwalonej przez ankietę ustawy i zasad rejestracji, oraz opiekowania się sprawami wojennych szkód i świadczeń, ukonstytuował się przy Towarzystwie Stały Komitet dla wojennych szkód i świadczeń, złożony z zastępców władz i najpoważniejszych towarzystw zawodowych i instytucji (Wydział krajowy, krajowy Urząd odbudowy, Polskie Towarzystwo Politechniczne, Galic. Towarzystwo Gospodarcze we Lwowie, Towarzystwo rolnicze w Krakowie, Izba handlowa i przemysłowa, Izba adwokatów, Towarzystwo Polskich Adwokatów, Towarzystwo Prawnicze, Galicyjski Zakład kredytowy wojenny, Izba rękodzielnicza i t. d.). Prezesem Komitetu wybrano ks. Władysława Sapięę, zastępcami prezesa kol. Stanisława Rybickiego i dr. Aleksandra Raczyńskiego, prezydenta krajowego Urzędu Odbudowy. Powstała w ten sposób bardzo poważna reprezentacja wszystkich czynników powołanych do współdziałania przy ustaleniu zasad rejestracji i wynagrodzenia szkód wojennych, a w dalszym rzędzie przy kierowaniu akcją odbudowy i Towarzystwo może sobie poczytać za zasługę, że pierwsze podjęło działalność w sprawie dla kraju w obecnej chwili najdonioślejszej.

Odbudowę zniszczonych obszarów zajmowało się Towarzystwo w ubiegłym roku nie mniej żywo, jak w poprzednich. Na podstawie sprawozdania byłej centrali dla gospodarczej odbudowy Galicji, o którym referował kol. Rybicki, rozwinęła się bardzo szczegółowa dyskusja, zapelniająca trzy tygodniowe zebrania, w której wzięli udział urzędnicy Centrali z p. wiceprezydentem Korasadowiczem na czele i przyczynili się do wyświetlenia przyczyn niedomagającej akcji odbudowy, leżących poważnie w niezdrowych stosunkach wytworzonych przez rząd i armię austriacką.

Komisja administracyjna pracowała w dalszym ciągu nad organizacją władz technicznych w Państwie Polskiem i po szeregu posiedzeń zatwierdziła referaty, przedłożone przez wyznaczonych referentów, a mianowicie Administracja techniczna w Polsce“ przez kol. Mieczysława Rybczyńskiego, „Ogólne zasady organizacji ministerstwa spraw technicznych“ oraz „Zarys organizacji ministerstwa spraw technicznych“ przez kol. Mieczysława Rybczyńskiego. „Organizacja administracji technicznej miejskiej“ przez kol. Artura Kühnela, „Szkoły przemysłowe“ przez kol. Dyonizego Krzyżkowskiego, „Zarys organizacji władz przemysłowych“ przez kol. Kazimierza Gąsiorowskiego, „Zarys organizacji ministerstwa komunikacji“ przez prezesa Stanisława Rybickiego, „Zasady przeprowadzenia pomiaru kraju z szczególnem uwzględnieniem pomiaru Polski“ przez kol. dra Kaspra Weigla. Referaty zebrane w jedną całość, wyszły z druku nakładem Towarzystwa w czerwcu 1918, jako „Zarys organizacji władz technicznych w Państwie Polskiem“ i stanowią cenny materiał, z którego rząd polski czerpie wskazówki przy tworzeniu centralnych urzędów. Cel pracy podjętej przez szereg kolegów, wymagający obok zupełnego opanowania przedmiotu, znacznego nakładu pracy i czasu, został w zupełności osiągnięty przez ustalenie racjonalnych zasad organizacji i przez zapewnienie technikom należytego wpływu na tok spraw administracyjnych.

W lecie została powołaną do życia komisya dla polskiego słownictwa kolejowego, w której skład weszli technicy i znawcy działu kolejowego, profesorowie szkoły politechnicznej i inni. Pod przewodnictwem kol. Stanisława Rybickiego odbyła ta komisya szereg posiedzeń, rozdała referaty i nawiązała stosunki z dyrekcjami kolei państwowych w Krakowie i Stanisławowie, oraz ze Stowarzyszeniami Techników w Warszawie i w Poznaniu. Inwazyja ukraińska i wypadki wojenne spowodowały niestety przerwę w rozpoczętych pracach, które będą niewątpliwie na nowo podjęte z pomyślnym wynikiem z nastaniem spokojniejszych czasów.

Stosunki panujące na kolejach galicyjskich od początku wojny, stanowiące największą przeszkodę dla odbudowy kraju, i oddziaływujące zgubnie na położenie gospodarcze kraju, były na podstawie referatu kol. Stanisława Rybickiego przedmiotem szczegółowych obrad na tygodniowym zebraniu dnia 12 czerwca i w Komisji na ten cel wydelegowanej, która na szereg posiedzeń omówiła przyczyny niedomagań, oraz sposoby zaradzenia i zatwierdziła memoriały, wypracowane przez przewodniczącego, i przedłożone naczelnemu dowództwu armii austriackiej, Kołu Polskiemu i innym miarodajnym czynnikom. Ani krytyka, ani rzeczowe wskazówki nie odniosły skutku, zwłaszcza, że w krótkim czasie nastąpił znowu stan wojenny w Galicyi, który do reszty rozstroił aparat administracyjny kolejowy.

Likwidacya stosunku Galicyi do b. państwa austriackiego zajmowała Towarzystwo, które na podstawie referatu kol. Stanisława Rybickiego uchwaliło odnieść się do władz krajowych (Polskiej Komisji Likwidacyjnej i Tymczasowego Komitetu Rządzącego) z przedstawieniem o konieczności najrychlejszego podjęcia prac przygotowawczych do obrachunku z państwami b. Austrii.

Gmina miasta Lwowa zwróciła się do Towarzystwa z prośbą o ustalenie warunków konkursu na plan regulacyjny miasta, oraz zaopiniowanie projektu ustawy budowlanej dla miasta. Warunki konkursu opracowane przez specjalną komisję pod przewodnictwem kol. prof. Dyonizego Krzyczkowskiego, zostały zakomunikowane zarządowi gminy, podczas gdy prace nad ustawą budowlaną, prowadzone przez komisję pod przewodnictwem kol. prof. Gustawa Bisanza są jeszcze w toku.

Dwa zebrania tygodniowe poświęciło Towarzystwo rozprawom na temat „Problem przyszłej granicy polsko-ruskiej“. Kol. Stanisław Rybicki opierając się na zasadach Wilsona i pracach prof. dra Jana Czekanowskiego przedstawił projekt granicy polsko-ruskiej, opartej na podstawach etnograficznych, historycznych, kulturalnych i ekonomicznych. Kol. prof. Dyonizy Krzyczkowski i kol. Józef Jaskólski rozwinięli dalej ten temat w referatach, przedstawiających całokształt stosunków narodowościowych na naszych kresach wschodnich.

Oprócz powyżej wymienionych obradowały jeszcze komisye reformy statutu, budżetowa, redakcyjna i odczytowa.

Główny Wydział odbył w minionym roku 16 posiedzeń.

Oprócz Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia, które się odbyło 20 marca w celu zatwierdzenia zamkniętych rachunków i przeprowadzenia wyborów, zwołane było na dzień 10 lipca Nadzwyczajne Walne Zgromadzenia, w celu uchwalenia częściowej spłaty długu hipotecznego, ciężącego na domu Towarzystwa ul. Zimorowicza l. 9 i konwersyi pozostającego długu.

Dnia 19 stycznia urządził komitet pań i kolegów specjalnie do tego uproszonych, uroczysty „Oplatek“. Bardzo liczne zebranie spędziło wieczór w świątecznym nastroju, przy przemówieniach dostosowanych do powagi chwili i produkeyach muzykalnych.

Projekty towarzyskich wycieczek w celu zwiedzenia budowli, lub urządzeń poza Lwowem (np. projektowana wycieczka dla zwiedzenia kopalni ropy w Borysławiu), nie dały się urzeczywistnić, z powodu trudności komunikacyjnych. Jedyną wycieczkę urządzono w celu zwiedzenia elektrowni miejskiej na Persenkówce, której zniszczenie zapełniło potem jedną ze smutnych kart historii oblężonego Lwowa.

Sprawozdanie ze stanu finansowego Pol. Towarzystwa Politechnicznego.

Przechodząc do stanu finansowego, Wydział mógłby nazwać rok sprawozdawczy nader pomyślnym pod względem finansowym, gdyby nie wybuch wojny w listopadzie, która może Towarzystwu dać się głęboko we znaki. Do końca października udało się Wydziałowi uzyskać adresy całego szeregu członków, rozprószonych wskutek stosunków wojennych, i ściągnąć od nich wkładki bieżące i zaległe. Wybuch wojny odciął kolegów ze znacznej części wschodniej Galicyi od Lwowa i rozprószył znowu członków.

Wobec nagromadzenia się w kasie Towarzystwa w połowie roku kwoty przeszło 25 000 K. zwrócił się Wydział główny do nadzwyczajnego Walnego Zebrania z wnioskiem częściowej spłaty pożyczki hipotecznej w Banku krajowym, co Walne Zebranie uchwaliło i dzięki czemu roczne raty bankowe wynoszące uprzednio 4 486·50 K. zmniejszyły się do kwoty 2 746 K.

Z udzielonych Towarzystwu przez krajowy Urząd odbudowy subwencji na cele wydawnicze w wysokości

12 700 K., wydana została kwota 2 700 K. na wydawnictwo dzieła kol. inż. Artura Kühnla „Zasady budowy małych miast i miasteczek“, pozostała zaś kwota 10 000 K. użytą zostanie na wydawnictwo dzieła kol. inż. Adama Rożańskiego „Żegluga śródlądowa i drogi wodne“.

Ponieważ w r. 1918 sąd konkursowy funduszu im. bar. Romana Gostkowskiego nie przyznał żadnej nagrody, z części znajdującej się w kasie gotówki zakupiony został 4½% list zastawny Banku krajowego nominalnej wartości 1 000 K., resztę zaś złożono na książeczkę Banku krajowego.

Stan zaległych wkładek, wynoszący w dniu 31 grudnia 1917 r. 51 044·50 K. z końcem roku 1918 wynosił 47 636·50 K.

Zwiększająca się stale drożyzna wydawnictwa *Czasopisma technicznego*, nie znajdująca pokrycia w normalnych źródłach dochodu, zmusza Wydział do przedłożenia Walnemu Zebraniu wniosku o zaprowadzenie w r. 1919 dodatku wojennego do wkładek.

Skład Wydziału Głównego Pol. Towarzystwa Politechnicznego w r. 1918.

Prezes: Stanisław Rybicki. Zastępcy prezesa: Edwin Hauswald, Wiktor Poźniak. Skarbnik: Roman Januszkiewicz, zastępca skarbnika: Mieczysław Rybczyński.

Sekretarz: Kazimierz Winiarz,

I. zastępca sekretarza: Dr. Stanisław Bryła,

II. „ „ Adam Ulmer.

Redaktor *Czasopisma*: Dr. Stanisław Anczyz, zastępca redaktora *Czasopisma*: Dr. Maksymilian Matakiewicz, Administrator *Czasopisma*: Adam Rożański. Administrator domu: Dyonizy Krzyczkowski, zastępca administratora domu: Stefan Wiktor. Bibliotekarz: Dr. Otto Nadolski. Członkowie: Roman Dzieślewski, Tadeusz Korasadowicz, Wilhelm Lutze-Birk, Karol Machalski i Zbigniew Wierzbiański.

Komisya lustracyjna: Konstanty Edward

Biernacki, Tadeusz Fiedler, Gustaw Bisanz, Józef Jaskólski, Józef Tomicki.

Sąd polubowny: Stanisław Aleksandrowicz, Karol Barwicz, Gustaw Bisanz, Zygmunt Ciechanowski, Wiesław Chrzanowski, Ignacy Drexler, Kazimierz Gayczak, Kazimierz Gąsiorowski, Edward Jaworski, Stanisław Kulański, Edmund Krzen, Dyonizy Krzyczkowski, Maryan Kuczyński (sen.), Marcin Maślanka, Dr. Stefan Niementowski, Wincenty Rawski, Leon Syroczyński, Dr. Maksymilian Thullie.

Sąd honorowy: Gustaw Bisanz, Fryderyk Blum, Dr. Placyd Dziwiński, Tadeusz Fiedler, Michał Łużecki, Dr. Stefan Niementowski, Kazimierz Rawski, Karol Skibiński, Adam Teodorowicz, Józef Tomicki, Adolf Weiss, Stefan Wiktor, Jan Witkiewicz, Kazimierz Zipser, Jan Zubrzycki.

Sprawozdanie Komisji lustracyjnej.

Komisya lustracyjna zbadała w dniu 8 lutego 1919 księgi, rachunki i kasę Polskiego Towarzystwa Politech-

nicznego za rok 1918 i znalazła wszystko w należytnym porządku. *Biernacki, Fiedler, Bisanz, Jaskólski, Tomicki.*

Członkowie Towarzystwa.

Stosunki wojenne, trwające w ubiegłym roku, były powodem, że nie można było ustalić ścisłego spisu członków Towarzystwa. Wskutek powołania do wojska, ewakuacji, przeniesienia w drodze służbowej, zmiany miejsca pobytu, ostatnio wskutek inwazyi ukraińskiej, ewidencya adresów była bardzo utrudnioną, wielu członków straciło zupełnie kontakt z Towarzystwem, a znaczna liczba zalegała i zalega z uiszczeniem wkładek. Te okoliczności utrudniały nadal możność stwierdzenia, na których kolegów zapisanych w rejestrach, jako na czynnych członków liczyć można.

Mimo trwających niepomyślnych okoliczności ściąganie zaległych wkładek, nawiązywanie zerwanych stosunków i stwierdzanie obecnych miejsc zamieszkania, po-

stępuje pomyślnie i daje podstawę do twierdzenia, że na 1089 członków, których nazwiska figurowały w spisie przed wybuchem wojny, 800 można uważać jako czynnych członków z końcem r. 1918.

W ciągu r. 1918 zostało przyjętych do Towarzystwa jeden dożywotni i 52 członków zwyczajnych, wystąpiło zaś 5, zmarło 12.

Nazwiska kolegów, których śmierć zabrała są: Maryan Bębnowicz, Zygmunt Butler, Franciszek Dubiel, dr. h. c. Jan Nepomucen Franke, Kazimierz Jarocki, Piotr Kasprzycki, Stanisław Klimowicz, Władysław Komora, dr. Julian Niedźwiedzki, Maurycy Rappaport, dr. Feliks Siemiątkowski, Kazimierz Zaczkowski.

Organ Towarzystwa.

Pomimo wielkich trudności wydawniczych i złączonych z tem znacznych kosztów, wydawaliśmy w roku ubiegłym *Czasopismo* bez przerwy i to dwa zeszyty miesięcznie, wychodząc z tej zasady, że przez to poprzemy najskuteczniej ruch naukowy, a prócz tego będziemy mogli informować członków o stanie prac Towarzystwa i jego oddziałów, oraz prac innych pokrewnych Towarzystw.

Trudności wydawnicze i dziś istnieją, jednak zdaje się, że przekroczyliśmy już czas krytyczny i stosunki mają się ku lepszemu, tak że nie zajdzie potrzeba przerywania wydawnictwa, jak to było w pierwszych latach wojennych.

Przez cały rok sprawozdawczy pełnił obowiązki redaktora kol. prof. dr. Stanisław Anczyz, który jednak przy końcu roku zgłosił rezygnacyę. Ustupujący redaktor dobrze się zasłużył naszemu Towarzystwu, sprawując przez lat siedm i to przeważnie w bardzo trudnych warunkach swe obowiązki. Podpisany objawszy redakcyę z dniem 1 stycznia 1919 zamierza ją prowadzić według dotychczasowych chlubnych tradycyi, prosząc kolegów o poparcie, przez nadsyłanie prac naukowych i sprawozdań. Szczególnie pożądanem jest nadsyłanie redakcyi sprawozdań z wykonanych i projektowanych robót technicznych, oraz spostrzeżeń nad działaniem i zachowaniem się wykonanych budowli. *M. Matakiewicz, redaktor.*

Sprawozdanie Sekcji Tow. Politechnicznego „Koła Architektów Polskich“.

Zarząd Koła stanowili: Prezes Wincenty Rawski, zastępcy prezesa: D. Krzyczkowski i J. S. Zubrzycki. Sekretarz: R. Feliński, zast. sekr.: Z. Harland. Skarbnik: S. Piotrowski. Wydziałowi: Kędziński, Klimeczak, W. Minkiewicz, B. Pawluć i M. Teodorowicz. Komisya rewizyjna: G. Bisanz, M. Łużecki i Świerczyński.

W połowie ubiegłego roku podjęło Koło ponownie czynności, które zawieszono były z powodu zdekompleto-

wania wydziału, oraz braku wielu członków rozprószonych wypadkami wojennymi. Uważając za swe zadanie troskę o dobro naszej kultury architektonicznej, podjęło Koło odpowiednią akcyę w sprawie zamiaru byłego c. k. rządu oddawania niemieckim architektom najpoważniejszych prac architektonicznych, jak projektowanie zniszczonych kościołów, kaplic i i. W tym celu wysłało Koło memoriał opracowany przez kol. R. Felińskiego do wszystkich miaro-

Zamknięcie rachunków za rok 1918.

Rachunek kasy.

Ru- bryka	L. p.	Przychód	K	h	K	h	Rozchód	K	h	K	h
I.	1.	Stan gotówki z roku 1917	272	—	1.311	86	Lokal Towarzystwa:	1.620	—		
II.	2.	Wpisowe	400	—			a) czynsz	1.678	96		
	3.	Wkłady dożywotnie	13.085	50			b) opał	311	84		
	4.	" zaległe	10.107	10			c) oświetlenie	88	—		
III.	5.	" bieżące					d) telefon	898	20	4.097	—
		Dary do funduszu Towarzystwa:					e) utrzymanie czystości				
		kol. Fiedlera	80	—			Biurowy Towarzystwa:				
		" Kühnla	1.83	—			a) wydatki kancelaryjne	529	82		
		" St. Rybickiego	53	38			b) portorya korespondencyi	310	22		
		" Skibińskiego	34	10			c) druki	311	—	1.151	04
IV.	6.	Odsetki i kupony:					Koszta zgrupowań i komisji			1.014	04
		a) funduszu kursora	22	78			Płace:				
		b) " im. br. Gostkowskiego	1.698	38			a) urzędnika	2.260	—		
		c) chwilowej lokacyi	364	32			b) kursora	450	—		
V.	7.	Dochoły:					c) remuneracye, zapomogi	245	—	2.955	—
		a) z prenumeraty	1.247	40			Stosunki z innymi towarzystwami	76	60	69	68
		b) z ogłoszeń zaległych	6.145	81			Koszta czytelników	496	58		
		c) " bieżących	3.213	40			" odbitek autorskich				
		d) z wydawnictw własnych	29	60			" ściągania wkładek				
		e) z odbitek autorskich	581	—			Podatki, koszta stempli			1.020	30
		f) nadwyżeczne	993	—			Ruchomości Towarzystwa			2.337	58
VI.	8.	Subwencye:					Wydawnictwa			284	20
		a) Wydziału krajowego	1.000	—			Wydatki nadwyżeczne			12.700	—
		b) c. k. Namieśnicwa COG na wydawnictwa	12.700	—			Depozyta: na fundusz szkolny śp. Dubiela			1.201	89
		c) " Ministerium robót publicznych	1.000	—			Do funduszy:			261	18
		d) " " wyznań i oświaty	3.000	—			a) kursora			22	78
VII.	9.	Depozyta: Wkłady na fundusz śp. Dubiela					b) im. br. Gostkowskiego			1.698	38
VIII.	10.	Dochód brutto z domu własnego					Koszta redakcyi „Czasopisma technicznego” :				
IX.	11.	Zwrot wydatków różnych					a) honorarium redaktorskie	1.000	—		
X.	12.	Fundusz na pokrycie strat wojennych; na spłatę części pożyczki zahipotekowanej					b) " autorskie	922	66		
							c) druk	7.097	34		
							d) tablice, klisze i rysunki	569	38		
							Koszta administracyi „Czasopisma technicznego”:				
							a) druk okładki	2.268	97		
							b) portorya	436	06		
							c) ekspedycye	168	—		
							d) opaski i druki	1.356	28		
							e) płaca administratora	375	—		
							f) prowizya	385	76	4.990	07
							Spłata pożyczki na budowę domu			200	—
							" " zahipotekowanych			24.597	51
							Wydatki na dom własny			1.429	69
							Stan gotówki dn. 31. grudnia 1918			9.570	98
							Razem			79.763	83

Rachunek poszczególnych funduszy za rok 1918.

Przychód	Gotówka		Walory		Rozchód	Gotówka		Walory	
	K	h	K	h		K	h	K	h
1. Fundusz żelazny.									
1. Wpisowe	272	—			1. Kasa Towarzystwa*)	272	—		
Razem	272	—			Razem	272	—		
*) Zgodnie z uchwałą Walnego Zgromadzenia z d. 22 lutego 1905 r.									
2. Fundusz konkursowy im. Romana bar. Gostkowskiego.									
1. Stan gotówki z r. 1917	997	48	13.416	50	1. Na zakupno 4½% list. zast. B. K. zrealizowano książ. GKO. Nr. 7.687	211	90		
2. Zakupione 4½% list zastawny Banku kraj. Serya III. Nr. 13.115 nom 1000 K. po kursie 99.75 K.			997	50	2. Na zakupno 4½% list. zast. BK podjęto z książ. BK No 44.343	785	—		
3. Odsetki od 4% list. zastaw. G. T. K. Z.	391	—			3. Na zakupno 4½% list. zast. BK gotówką wypłacono	4	33		
4. Odsetki od 4% i 4½% list. zast. B. K.	302	50			4 Stan 31. grudnia 1918:				
5. Odsetki od książ. GKO No 7.687	0	36			a) 4% list. zast. GTKZ. Serya III. NNo 55715, 55716, 55717, 55733, 55734 norm. po 2000 K. po kursie K. 81.50			8.150	—
6. " " " BK No 44.343	7	98			b) 4% list. zast. BK. Serya III. NNo 15489, 15490, nom. po 1000 K., Ser. II. NNo 19211, 19218, nom. po 200 K., Ser. I. NNo 6384 nom. 100 K. po kursie K. 83.05			2.076	25
					c) 4½% list. zast. BK Ser. IV. No 19020 nom. 2000 K. Ser. III. No 12730 nom. 1000 K., Ser. II. NNo 28767, 28768 nom. po 200 K., Ser. I. No 7287 nom. 100 K. po kursie K. 91.15			3.190	25
					d) 4½% list. zast. BK Serya III. No 13.115 nom. 1000 K. po kursie 99.75 K.			997	50
					e) książ. BK No 44.343	698	04		
Razem	1.699	27	14.414	—	Razem	1.699	27	14.414	—
1) Po potrąceniu należności depozytowej K. 5 i stemplowej K. 4.									
3. Rachunek kaucyi kursora.									
1. Saldo z r. 1917	574	28			1. Stan 31 grudnia 1918:				
2. Procent od książ. GKO No 141.847	9	98			2. Książeczki GKO No 141.847	261	66		
3. " " " GKO " 74.900	12	80			3. " " GKO " 74.900	335	40		
Razem	597	06			Razem	597	06		
4. Rachunek pożyczki bezprocentowej.									
1. Stan z r. 1917			16.000	—	1. Stan 31. grudnia 1918:				
					2. 79 udziałów niewypłaconych			15.800	—
					3. 1 udział wypłacony			200	—
Razem			16.000	—	Razem			16.000	—
5. Rachunek pożyczek zahipotekowanych.									
1. 22-ga rata w Banku kraj.	2.248	25			1. Stan 31 grudnia 1917:				
2. Spłacono po nad plan umorzenia	20.116	26			a) Banku krajowego	73.600	50		
3. Notaryuszowi	315	—			b) Gminy m. Lwowa	9.500	—	83.100	50
4. 1-sza rata w Banku kraj.	1.373	—			2. Stan 31 grudnia 1918:				
5. Rata gminie m. Lwowa	500	—			a) Banku krajowego	51.784	36		
					b) Gminy m. Lwowa	9.000	—	60.784	36
Razem	24.597	51			Razem				

Przychód	Gotówka		Walory		Rozchód	Gotówka		Walory	
	K	h	K	h		K	h	K	h
6. Rachunek administracji domu własnego.									
1. Czysze za rok 1918	8.166	64			1. Podatek ekwiwalentowy za 4 lata	1.566	84		
					2. " gmin. czynszowy	486	60		
					3. " wodociagowy	922	16		
					4. Admin. i konserwacja budynku	1.429	69		
					5. Do kasy Towarzystwa	4.361	35		
Razem	8.166	64			Razem	8.166	64		

7. Rachunek inwentarza sprzętów.									
1. Stan 31 grudnia 1917			4.335	58	1. 10% na zużycie od K. 6.500			650	—
2. Koszt sprzętów w r. 1918			284	20	2. Stan inwentarza 31. XII. 1918			3.969	78
Razem			4.619	78	Razem			4.619	78

8. Rachunek funduszu na pokrycie strat wojennych.									
1. Stan 31 grudnia 1917	12.100	—			1. Na spłatę pożyczki hipotecznej	12.100	—		
Razem	12.100	—			Razem	12.100	—		

9. Rachunek udziału w Technicznym biurze dla spraw odbudowy kraju.									
1. Stan 31 grudnia 1917			250	—	1. Kasa Towarzystwa			15	—
2. Dywidenda za rok 1917			15	—	2. Wartość udziału			250	—
Razem			265	—	Razem			265	—

10. Rachunek udziałów w Lubelskim Towarzystwie wydawniczym.									
1. Wartość 2 udziałów			100	—	1. Za 2 udziały zapłacono			100	—
Razem			100	—	Razem			100	—

Bilans majątkowy z końcem 1918 r.

Stan czynny	K		h		Stan bierny	K		h	
	K	h	K	h		K	h	K	h
1. Gotówka z d. 31 grudnia 1918			9.570	98	1. Fundusz im. br. Gostkowskiego			15.112	04
2. Fundusz im. br. Gostkowskiego			15.112	04	2. Kaucya kursora			597	06
3. Kaucya kursora			597	06	3. Pożyczki zahipotekowane:				
4. Należytość za:					a) Bank krajowy	51.784	86		
a) zaległe wkładki	2.200	—			b) Gmina m. Lwowa	9.000	—	60.734	86
b) " inseraty	50	—	2.250	—	4. Pożyczka bezprocentowa			15.800	—
5. Inwentarz sprzętów			3.969	78	5. Nadwyżka stanu czynnego			100.606	40
6. Zapas opalu na rok 1919			1.200	—					
7. Udziały:									
a) w Techn. biurze d. spr. odb. kr.	250	—							
b) w Lubel. Tow. wydawn.	100	—	350	—					
9. Wartość realności l.k. 1721 ¹ / ₄			160.000	—					
Razem			192.849	86	Razem			192.849	86

We Lwowie, 26. stycznia 1919 r.

Sekretarz:
Stella-Sawicki w. r.

Skarbnik:
R. Januszkiewicz w. r.

Prezes:
St. Rybicki w. r.

Sprawdzono dnia 3. lutego 1919.

Komisya lustracyjna:
Józef Jaskólski w. r.   E. K. Biernacki w. r.

Preliminarz domu na rok 1919.

Ru- bryka	Wyszczególnienie	Przychód		Rozchód	
		K	h	K	h
1.	Czynsze: a) parter i sutereny . . . . . 1.620— b) I. piętro . . . . . 2.800— c) II. „ . . . . . 2.640— d) III. „ . . . . . 2.040—	9.100	—		
2.	Podatki: a) ekwiwalentowy . . . . . 455.20 b) gminny czynszowy . . . . . 442— c) wodociagowy . . . . . 368—			1.265	20
3.	Raty pożyczek zabezpieczonych: a) Bankowi krajowemu . . . . . 2.746— b) Gminie m. Lwowa . . . . . 500—			3.246	—
4.	Konserwacja i administracja budynku			2.088	80
5.	Zwrot do kasy Towarzystwa			2.500	—
	Razem	9.100	—	9.100	—

Preliminarz Towarzystwa na rok 1919.

1.	Saldo z roku 1918	9.570	98		—
2.	Wkładki członków: 250 miejscowych po 80 K. . . . . 7.500 350 zamiejscowych po 18 K. . . . . 6.300 zaległe wkładki 2.200	16.000	—		
3.	Koszta ściągania wkładek . . . . . Lokal: a) czynsz roczny . . . . . 1.620 b) opał . . . . . 3.400 c) telefon . . . . . 200 d) oświetlenie . . . . . 1.000 e) utrzymanie porządku 780			1.800	—
4.	Biuro: a) wydatki kancelaryjne . . . . . 800 b) portorya . . . . . 600 c) druki 800			2.200	—
5.	Personal: a) płaca urzędnika . . . . . 2.400 b) „ kursora . . . . . 1.800 c) remuneracje, kasa chorych, zapomogi 800			4.000	—
6.	Czytelnia i biblioteka			1.000	—
7.	Zgromadzenia i odczyty			500	—
8.	Reprezentacja Wydziału Głównego i stosunki z innymi towarzystwami			1.000	—
9.	Wydawnictwo „Czasopisma technicznego“			19.500	—
10.	Prenumerata 1.000				
11.	Ogłoszenia 7.600	8.600	—	5.500	—
12.	Wydawnictwa własne	220	—	200	—
13.	Podatki, należności stemplowe, koszta prawne			250	—
14.	Urządzenia i ruchomości			1.000	—
15.	Dom własny	2.500	—		
16.	Fundusz żelazny: wpisowe	100	—		
17.	Subwencje, zwroty wydatków, dochody nadzwyczajne	5.000	—	2.000	—
18.	Splata pożyczki bezprocentowej			3.000	—
19.	Niedobór	6.959	02		
	Razem	48.950	—	48.950	—

Na pokrycie niedoboru uchwalil Wydział Główny przedlozyć Walnemu Zgromadzeniu wnioski na uchwalenie dodatku wojennego na rok 1919 w wysokości miesięcznej dla członków miejscowych 1.50 K., dla zamiejscowych 1 K., licząc od 1. stycznia, co przyniosłoby około 8.250 K.

Za Wydział główny Polskiego Towarzystwa Politechnicznego:

Sekretarz
Stella-Sawicki w. r.

Skarbnik
R. Januszkiewicz w. r.

Prezes
St. Rybicki w. r.

dajnych czynników, domagający się oddawania wymienionych powyżej prac architektonicznych jedynie polskim siłom, w interesie rodzimej kultury budowlanej. Akcja nasza została solidarnie popartą przez krakowskie Koło Architektów.

Uznając potrzebę wydawania pisma architektonicznego, nawiązało Koło kontakt z krakowskimi kolegami. Natrafiwszy tam jednak już na prace przygotowawcze celem wydawania pisma *Rzeczy Piękne* — postanowiło Koło służyć swoją współpracą, oraz poparciem.

Koło Architektów nawiązało pertraktacje celem sprowadzenia do Lwowa wystawy modeli odbudowy krakowskiego komitetu Obywatelskiego; ostatnie jednak wydarzenia uniemożliwiły na razie urzeczywistnienie tego zamiaru.

Jakkolwiek działania wojenne, toczące się w naszym

mieście od listopada ub. r. bezpośrednio utrudniają pracę Koła, mimo to jednak podjęło Koło przez swych delegatów rokowania w sprawie Zjazdu architektoniczno-budowlanego w Warszawie. Obecnie zajmuje się właśnie Koło przygotowaniem materiału na ten Zjazd.

Poza działalnością w samym Kole Arch. biorą członkowie Koła udział w różnych komisjach Tow. Politechnicznego, dotyczących spraw budowlanych, oraz kwestyi odbudowy kraju.

Z „Tow. opieki nad zabytkami sztuki i kultury“ współdziała Koło przez swych delegatów kolegów: R. Felińskiego i W. Minkiewicza.

Za zarząd Koła:

Sekretarz:
Roman Feliński.

Prezes:
Wincenty Rauski.

Sprawozdanie Sekcji Elektrotechnicznej.

Sekcja elektrotechniczna w roku sprawozdawczym odbyła 3 posiedzenia, w dniu 2 kwietnia, 23 kwietnia i 21 lipca, dyskutując nad sprawami słownictwa elektrotechnicznego i nad wniesionym do parlamentu austriackiego projektem ustawy elektrycznej. Referat w sprawie projektowanej ustawy elektrycznej, opracowany przez kol.

Gabryela Sokolnickiego, przyjęty bez poprawek przez Sekcję elektrotechniczną, został przedłożony prezydium Towarzystwa, celem doręczenia go Wydziałowi krajowemu i posłom naszym parlamentarnym we Wiedniu.

Sekretarz: Inż. *Kazimierz Siwicki.* Prezes: Inż. *Roman Januszkiewicz.*

Zebrania członków Pol. Tow. Politechnicznego w r. 1918.

2. I. Odczyt kol. K. Machalskiego: „Ocena szkód wojennych w Galicyi“.

9. I. Kol. K. Barwicza: „Przyrządy do mechanicznego pomiaru powierzchni i momentów“.

16. I. Kol. Dra J. Zubrzyckiego: „O sklepieniach w Polsce“.

23. I. Kol. M. Swobody: „O katastrofach kolejowych“.

30. I. Kol. Wład. Rubczyńskiego: „Zastosowanie łożysk kulowych w kolejach miejskich“.

6. II. Kol. Fr. Rychnowskiego: „O materii elektrycznej“.

13. II. Kol. B. Derynga: „Znaczenie prac ś. p. prof. Franciszka Ulkowskiego dla rozwoju rachunku wykreślnego“.

20. II. Kol. W. Chrzanowskiego: „Pogląd na wybór silnika“.

27. II. Kol. Dra M. Thulliego: „Z dziedziny budowy mostów sklepionych“.

6. III. Kol. T. Gayczaka: „O elektryfikacji Galicyi“.

13. III. Kol. Winc. Barczewskiego: „Zasady pomiaru kraju“.

27. III. „Komunikaty członków sekcji inżynierskiej z dziedziny praktyki budowlanej“.

3. IV. Zebranie staraniem sekcji mechaników. Komunikaty: Kol. T. Blautha „Próby ze stałą“ i kol. E. Hauswalda „Nowsze zórawie nożycowe“.

10. IV. Odczyt kol. Drexlera: „Wrażenia z wycieczki do Królestwa (koleje, Zamość, Lublin)“.

17. IV. Kol. Rubczyńskiego: „O niektórych szczegółach fabrykacji automobili“.

24. IV. Kol. Rożańskiego: „Gospodarze i społeczne znaczenie dróg wodnych, ze szczególnem uwzględnieniem stosunków polskich“.

1. V. Kol. Dr. St. Bryły: „Wrażenia techniczne z Rosyi“.

8. V. Komunikaty: Kol. Aulichy „O dziesiątkowym systemie klasyfikacji w bibliografii technicznej“ i kol. Lutze-Birka „Doświadczenia z pasami papierowymi i po-

łączeniami pasów“. Po komunikatach dyskusya o sprawach ekonomicznych.

15. V. Kol. Dr. Tadeusza Godlewskiego: „Życie i prace ś. p. prof. Smoluchowskiego“.

22. V. Komunikat kol. E. Hauswalda: „O obliczaniu lin drucianych dla dźwigarek“. Dyskusya o sprawach odbudowy kraju.

29. V. Kol. J. Pruchnika: „O torfach w Galicyi“.

5. VI. Kol. Dr. W. M. Aulichy: „Ewolucya form w budowie turbin wodnych“. Po odczycie dyskusya sekcji mechaników nad projektem nowej ustawy o kotłach.

12. VI. Zebranie poświęcone omówieniu uciążliwości i niedomagań w ruchu kolejowym, poprzedzone referatem prezesa St. Rybickiego „Stan wojenny na kolejach galicyjskich“.

19. VI. Odczyt kol. Dra B. Derynga: „Projektowanie mostów drewnianych“.

26. VI. Kol. Dr. J. br. Krauzego: „Odbudowa przemysłu maszynowego w kraju“.

2. X. Odczyt dra Henryka Wielowiejskiego: „Regulacja, uszlachetnienie rzek i żegluga polska“.

9. X. Zebranie poświęcone sprawom odbudowy kraju.

16. X. Ciąg dalszy zebrania, jak wyżej.

23. X. „ „ „ „ „ „

30. X. Odczyt kol. prof. K. Skibińskiego: „O budowie tunelu Hauenstein“.

4. XII. Zebranie dla omówienia spraw bieżących i odczyt prezesa St. Rybickiego: „Problem polsko-ruskiej granicy“.

11. XII. Zebranie dla omówienia sprawy przygotowania likwidacji stosunku Galicyi do byłej monarchii austro-węgierskiej i odczyt prezesa St. Rybickiego: „O likwidacji stosunków kolejowych“.

14. XII. Odczyt kol. I. Drexlera: „Wrażenia z drugiej wycieczki do Królestwa (Zamość, Lublin, Warszawa)“.

18. XII. Dalszy ciąg zebrania z 4. XII. w sprawie polsko-ruskich granic.

Oddziały Towarzystwa.

Z oddziałów Towarzystwa przysłał sprawozdanie tylko oddział tarnowski, które też podajemy.

Piąte sprawozdanie

z czynności Oddziału P. T. P. w Tarnowie, za czas od 27 stycznia 1918 r. do 15 lutego 1919 r.

Nadzwyczajnie żywy bieg wypadków wojennych i politycznych, różne fazy sprawy polskiej, budzące już to obawy, już to objawy radości, utrzymywały nas, jak całe społeczeństwo w stanie najwyższego napięcia i usuwały wszystko inne na plan dalszy.

Gdy wreszcie polityczne odrodzenie Polski całej i niepodzielnej stało się faktem dokonany, zaprzęgnięci zostali wszyscy koledzy, choćby pomimo woli, do pracy politycznej w mniejszym, lub większym zakresie. Niemniej koniecznym był udział dość znacznej części członków Oddziału w instytucjach gospodarczych, wojną zapoczątkowanych, współdzielczych, politycznych i gospodarczych.

Oto powody, dla których zwyczajne czynności Oddziału w sekcjach odczytowej i wycieczkowej poszły na plan dalszy, były bardzo ograniczone i sprawozdanie z tych czynności wypaść musi skromnie.

W ciągu roku sprawozdawczego Wydział odbył 12 posiedzeń.

Z powodu przyczyn na początku przytoczonych, na uzasadnienie ogólnej osłabionej działalności Oddziału, nie uczyniło i w tym roku żadnych postępów opracowanie monografii Tarnowa, w poprzednich latach uchwalone.

Poruszona przez Wydział sprawa stworzenia własnego lokalu, w którym to celu podwyższono wkładki, upadła, wobec braku zainteresowania u większości członków, którzy na nadzwyczajnym Walnym Zebraniu nie stworzyli kompletu. Nie można też było z tego powodu uchwalić podatku narodowego, któryby członkowie stale mieli uiszczać. Zamiast tego rozpiął Wydział na podstawie uchwały z 24 III. dobrowolne składki miesięczne, które dały kwotę 375 K. 62 h. O przeznaczeniu tej kwoty rozstrzygnie Walne Zebranie.

Sekcja wycieczkowa urządziła następujące wycieczki:

1. Dnia 18 III. do wybudowanego w Tarnowie przez wojskowość olbrzymiego zakładu dla odwszenia i dezynfekcji demobilizowanego wojska, z wieloma ciekawymi nowoczesnymi urządzeniami.

2. Dnia 1 VI. wycieczkę towarzyską do zakładów wodociągowych m. Tarnowa w Świerczkowie.

3. Dnia 15 VI. do Libuszy celem zwiedzenia rafinerii nafty i terenów naftowych. Objasnień udzielał uprzejmie kol. Styben.

4. Dnia 16 XI. do parowego młyna Szancera i Sp. w Tarnowie, bardzo dużego zakładu, tuż przed wojną zmodernizowanego, o urządzeniach — mimo ciasnoty — będących ostatnim wyrazem techniki młynarskiej. Wyczerpujących wyjaśnień udzielał współwłaściciel i dyrektor kol. Szancer.

Na tem miejscu składa Wydział wszystkim gospodarzom, którzy oprowadzali i uprzejmie udzielali objaśnień, serdeczne podziękowanie.

Innym wycieczkom stał na przeszkodzie zastój w ruchu przemysłowym i obecne trudności komunikacyjne, z brakiem odpowiednich połączeń kolejowych itp. wojenne przeszkody.

Staraniem Sekcji odczytowej ogłoszone zostały następujące odczyty:

1. Dnia 28 I. ks. Lenartowicza o 12 sposobach

wyznaczania bez przyrządów astronomicznych południka ziemskiego dla danej miejscowości.

2. Dnia 27 II. kol. Misiaczka o torfowiskach, wyzyskaniu torfowisk do celów przemysłowych.

3. Dnia 6 III. wykład publiczny prof. dr. Rybczyńskiego: „Czas i przestrzeń, a nowa teoria grawitacji“.

4 i 5. Dnia 3 i 10 IV. kol. Stapfa: „O grzybie domowym“.

6. Dnia 15 II. kol. Karabińskiego: „Zadania techniki w chwili obecnej“ (z zaproszonymi gośćmi).

Skład Wydziału doznał w ciągu roku sprawozdawczego zmian o tyle, iż w miejsce kol. Misiaczka i prof. Tenczyna, obu przeniesionych do Lwowa, powołano zastępców kol. Stapfa i Milskiego. Kooptowano ponadto do Wydziału kol. Pruchnika po powrocie jego do Tarnowa, jednakowoż na czas krótki, bo opuścił on Tarnów niebawem w celu objęcia stanowiska ministra robót publicznych. Wydział dał z tego powodu wyraz swej radości wysłaniem do niego oficjalnego telegramu gratulacyjnego.

Po ogłoszeniu niezawisłości Polski, gdy pękły kajdany wiążące wszelką wolną myśl, powziął Wydział uchwałę zwołania wiecu techników z miasta i okolicy z referatem kol. Hubera o stanowisku techników w Polsce. Wybrany komitet opracował szereg wniosków i rezolucji, które po treściwej dyskusji na drugim ogólnym zebraniu uchwalono, a przeprowadzenie tychże poruczono miejscowemu Oddziałowi. Ponadto dnia 28. XII. przybył kol. Rożański i przedstawił nam wypracowany przez Związek Inżynierów Wydziału kraj. i Nam. projekt stworzenia Dyrekcji robót publicznych. Zebranie uchwaliło projekt ten poprzeć u Rządu warszawskiego i P. K. L. w Krakowie. Ta nasza ogólna działalność znalazła zupełne uznanie ze strony Wydziału głównego, czemu dał on wyraz w bardzo pochlebnym do nas piśmie z dnia 7 stycznia 1919 L. 9. Poza tem wystosował Wydział do P. K. L. w Krakowie memoriał wypracowany przez kol. dr. Studniarskiego w sprawie nieuzasadnionego podwyższenia cen oleju gazowego i drugi do Ministerstwa robót publicznych na ręce Ministra kolegi Pruchnika, w sprawie zatrudnienia bezrobotnych, wypracowany przez kol. Okonia i Karabińskiego.

Członków liczył Oddział na początku 31, z których ubył 9 i wstąpiło 9, tak, że liczba członków pozostała tasama.

Sprawozdanie kasowe r. 1918.

Dochód:

Pozostałość kasowa z r. 1917	76 K. 77 h.
Narosłe procenta w ksiązeczce kasy oszczędn.	1 „ 75 „
Wkładki członków	676 „ 50 „
Dochód komisji odczytowej	28 „ — „
Razem	783 K. 02 h.

Rozchód:

Wydatki sekretaryatu	86 K. 26 h.
Wkładki członków wysłane do P. T. P., Lwów	423 „ 50 „
Wydatki skarbnika	27 „ — „
Wydatki komisji odczytowej i organizacyjnej	40 „ — „
Pozostałość kasowa na r. 1919	206 „ 26 „
Razem	783 K. 02 h.

Pozostałość kasowa Oddziału tarnowskiego	
T. P.	111 K. 26 h.
Zebrano jako podatek narodowy	375 „ 62 „
Zaległość członków Oddz. tarnow. T. P. do Lwowa	478 „ 50 „

Zaległość członków Oddz. tarnów. T. P.
do Oddziału . . . . . 70 K. — h.
Inż. Edward Okoń, skarbnik.

Pozostałość kasowa ulokowana jest na książeczce Kasy oszczędności w Tarnowie Nr. 118961. Sprawozdanie kasowe uznała komisya kontrolująca za zupełnie zgodne

z faktycznym stanem rzeczy. Inż. Dr. J. Studniarki, Inż. Fr. Vetulani.

Inż. Brosch, przewodn. Oddz., Inż. Ursini, zast. przewodn.
Inż. Nowakowski, sekretarz.

Członkowie Wydziału: Inż. Karabiński, inż. Szczęsny Zaremba, inż. Milski, inż. Stapf.

SPRAWY TOWARZYSTWA.

Posiedzenie Wydziału Głównego P. T. P. z dnia 10 II. 1919. Obecni koledzy: Dzieślewski, Hauswald, Januszkiewicz, Krzyczkowski, Matakiewicz, Nadolski, Poźniak, Rybicki, Wiktor, Wierzbiański i Winiarz.

Przewodniczy kol. Rybicki, sekretarzuje kol. Winiarz.

Odczytany protokół ostatniego posiedzenia przyjęto do wiadomości. Przyjęto 22 członków zwyczajnych, a mianowicie: Edmunda Strzygowskiego, Tomasza Flisa, Władysława Zienkiewicza, Szymona Marka, Edwarda Skawskiego, Benjamina Rosthala, Aleksandra Jerzego Onyszkiewicza, Adama Mosiewicza, Henryka Marescha, Tytusa Lhotskiego, Juliusza Lauterbacha, Wiktora Korneckiego, Józefa Klippera, Franciszka Hrzebiczka, Gustafa Adolfa Hirschhorna, Henryka Salomona Friedberga, Romana Bielskiego, Władysława Dutezyńskiego, Stefana Dzielowskiego, Maksymiliana Geislera, Maryana Heitzmana i Stanisława Wądrzyka. Prezes komunikuje o utworzeniu się w Jaśle Koła miejscowego, którego statuty w najbliższym czasie będą nam nadesłane. Koło techników w Rzeszowie zawiadomiło nas o utworzeniu tam nowego Towarzystwa techników ziemi rzeszowskiej z prośbą o przyjęcie członków tego Tow. w poczet naszych. Uchwalono po dłuższej dyskusji wysłać na miejsce delegata w osobie kol. Wiktora, przyczem wyrażono opinię, że przy przyjmowaniu członków musi się postąpić zgodnie ze statutem.

Z powodu rezygnacji kol. Rożańskiego, który przeniósł się na stały pobyt do Warszawy, powołany jako szef sekcji do ministerstwa robót publicznych, objął zastępczo kol. Wierzbiański funkcje administratora *Czasopisma*. Uchwalono zwołać doroczne walne zgromadzenie na dzień 2 kwietnia 1919 i zaproponowano skład Komisji matki w osobach kolegów: Biernackiego, Jaskólskiego, Tomickiego, Obmińskiego, Krzyczkowskiego, Kühnela, Felińskiego, Kozłowskiego, Nadolskiego, Gąsiorowskiego, Bluma, Rucińskiego, Nosowicza, Hauswalda i Poźniaka. Wybór tej komisji odbędzie się na następnym zebraniu środowem.

Celem przedstawienia Komisji rządzącej nagłej sprawy utworzenia „Dyrekcji robót technicznych“, wybrano komitet w osobach kol. Dzieślewskiego, Hauswalda, Rybickiego i Winiarza.

Prezes komunikuje o utworzeniu się Komisji drogowej w osobach kol. Bluma, Bratry, Engla, Hawliczka i Czajkowskiego. Celem tej komisji jest organizacja dróg w Polsce. Delegowano kolegę Januszkiewicza na dzień 15 lutego 1919 jako zastępcę Tow. na walne zebranie Tech. Biura dla spraw odbudowy kraju. Do komitetu dla ochrony tytułu inż. i organizacji Izb inżynierskich wybrano kol. Dzieślewskiego, Gąsiorowskiego, Nadolskiego, Obmińskiego, Matakiewicza, Rybczyńskiego, Rybickiego, Sawickiego-Stellę, Sochackiego i W. Rawskiego.

Pismo Wydziału miejscowego w Nowym Sączu w sprawie tytułu inżyniera przydzielono powyższej komisji do rozpatrzenia.

Uchwalono zwrócić się do stronnictw w Radzie miejskiej z żądaniem, by prezydent lub jeden z wiceprezydentów Rady był inżynierem, któryby też prowadził agendy techniczne miasta.

Referat kol. Dzieślewskiego w sprawie odpowiedzi Kołu tarnowskiemu polecono sprawozdawcy przedłożyć na piśmie.

Posiedzenie Wydziału Głównego P. T. P. z dnia 4 marca 1919. Obecni koledzy: Dzieślewski, Januszkiewicz, Korasadowicz, Krzyczkowski, Matakiewicz, Nadolski, Rybicki, Stella Sawicki, Wierzbiański, Wiktor, Winiarz.

Przewodniczy prezes St. Rybicki, sekretarzuje Stella-Sawicki.

1. Odczytany protokół ostatniego posiedzenia przyjęto.
2. Przyjęto jako nowych członków zwyczajnych kolegów: Antoniego Hajduka, Władysława Jarockiego, Piotra Kindę, oraz jako nadzwyczajnego Henryka Zarembę.
3. Sprawozdanie skarbnika za miesiąc styczeń i luty przyjęto.

4. Prof. Matakiewicz zawiadamia, że na środowym posiedzeniu 27 lutego b. r. wybrano komitet dla opracowania odpowiedzi na pytania postawione przez Rząd dla ankiety zwołanej do Warszawy na dzień 18 bm. w sprawie odbudowy kraju. Komitet ten odbył szereg posiedzeń i opracował odpowiedzi na pytania. Prof. Matakiewicz jako referent komitetu przedstawia i wyjaśnia szczegółowo powzięte uchwały.

Po przemówieniu kolegów prof. Matakiewicza, prez. Rybickiego, dra Nadolskiego, Korasadowicza, Wiktora i Januszkiewicza postawił prof. Dzieślewski wniosek, aby podano do wiadomości Rządu także ewentualne wnioski mniejszości z nadmienieniem stosunku głosów, a w razie potrzeby sprawę wyjaśniono. Wniosek uchwalono. Wybrano ostatecznie delegatów do wyjazdu na ankietę do Warszawy, kol. Rybickiego, Matakiewicza i Broniewskiego. Polecono też wystosować pismo do Urzędu odbudowy o pokrycie kosztów podróży.

4. W komunikatach zawiadamia prez. Rybicki, że na pismo Towarzystwa do wojskowości w sprawie nieprawego używania tytułu inżynierskiego, otrzymano odpowiedź, że jest to przestrzegane, by tytułu inżyniera używali tylko wojskowi technicy z akademickim wykształceniem. Zawiadamia, że kol. Hauswald wyjechał na miesiąc, ustępują kol. Poźniak i Rybczyński. Również z dniem 1 marca ustąpił urzędnik Towarzystwa p. Rudolf Weber, a w miejsce jego przyjęto tymczasowo p. Steiferównę. Komunikuje list kol. Kindy i Latinka o zastępowaniu kraj. Tow. urzędników, oraz o otrzymaniu od Tow. krakowskiego usprawiedliwienia z powodu pospieszenia się z wyjazdem do Warszawy. Zawiadamia ostatecznie o otrzymaniu pisma od Koła architektów w sprawie przydziału spraw zawodowych Kołu do opinowania. Na wniosek kol. Wiktora uchwalono oznajmić, że w wydziale zasiada przewodniczący Koła architektów, aby być z Kołem w stałym kontakcie. Dlatego też wydział prosi, by zechciał on brać udział w obradach Wydziału. Poza

postanowiono zastosować się do życzenia Koła i sprawy czysto budowlane oddawać do referatu Kołu.

6. Co do memoriału kol. Sochackiego w sprawie organizacji technicznych władz wojskowych postanowiono odesłać go bez dyskusji.

7. Z kolei odczytano memoriał oddziału P. T. P. w Jaśle, oraz odpowiedź Towarzystwa, i zatwierdzono projekt regulaminu tegoż oddziału.

8. W sprawie konkursu imienia bar. Gostkowskiego uchwalono wobec wygaśnięcia konkursu prosić rektora Szkoły politechnicznej o zwołanie sądu konkursowego w sprawie uchwalenia nowego tematu.

9. Prof. Dzieślewski stawia wniosek, by redaktor *Czasopisma* zechciał zawsze w najbliższym numerze pomieszczać sprawozdanie z posiedzeń Wydziału.

Kol. Wierzbiański stawia wniosek, aby Towarzystwo politechniczne zażądało od Towarzystwa Kasy Mianowskiego uwzględnienia nauk technicznych w nowym wydawnictwie pod tytułem „Nauka polska“. Tensam kolega zapytuje, czy wiadomem jest Wydziałowi, że wedle *Piasta*, poseł Witos miał w Sejmie powiedzieć, że przyczyną złego wyniku odbudowy są inżynierowie, którzy chcieli ładnie budować, lecz niczego nie zrobili.

Prof. Dzieślewski stawia wniosek, by Towarzystwo sprawę tę zbadało i zażądało od posła Witos konkretnych faktów.

Kol. Wierzbiański stawia wniosek, by Towarzystwo zażądało od Rządu nadsyłania *Monitora*.

10. Kol. Sawicki podaje do wiadomości wniosek dra Aulichy w sprawie wyzyskania wybuchu gazu ziemnego w powiecie krośnieńskim. Chodzi tu o natychmiastowe zajęcie się wyzyskaniem tego naturalnego źródła energii. Wydział postanowił zwołać jak najspieszniej osobne zebranie poświęcone tej sprawie, w celu zastanowienia się nad ujęciem gazu, oraz wygotowania memoriału do Rządu polskiego w sprawie wyzyskania tego daru przyrody. Wybrano komitet złożony z kologów: Tomickiego, Teodorowicza, dra Ebermana, prof. Ciechanowskiego, dra Aulichy, Szajnoka, Wolskiego, Mińskiego i Januszkiewicza.

Zebranie tygodniowe z 19 lutego 1919. Na zebraniu tem wygłosił odczyt dr. Bieńkowski na temat „Kooperatywy wytwórcze wobec techniki masowej produkcji“.

Zrzeszenia współdzielcze odgrywają dziś bardzo ważną rolę. Rozwinęły się one nie tylko w Anglii, Francji i Niemczech, lecz także i w Polsce, a w szczególności w Księstwie Poznańskim, gdzie Kółka rolnicze t. zw. „Rolniki“ mają wysokie znaczenie społeczne.

Chodzi tu jednak o kooperatywy wytwórcze w technice masowej produkcji. Fabryki mogą być nie tylko własnością kapitalistów, lecz i własnością towarzystw współdzielczych. W wypadku tym ostatnim przedsiębiorstwa współdzielcze byłyby zrzeszeniami pracowników, tego rodzaju zrzeszeniem będzie spółka spedytorów. Niedostępnym atoli dotąd dla idei współdzielczości pozostał wielki przemysł. Przy masowej produkcji praca jest podzielona na wykonywanie szeregu prostych czynności, które może spełniać niekwalifikowany, a zatem tani robotnik, który z czasem osiąga wprawę niebywałą w jednym kierunku, nie mając najmniejszego poglądu na całość wykonywanej pracy. Przy wielkim przemyśle decydujący ma wpływ kierownik, oraz kapitał inwestycyjny i obrotowy.

Aby sprostać fabrykacji maszynowej, zrzeszają się ludzie pewnego zawodu, zakupują maszyny i narzędzia. Spółki takie jednak z powodu braku kapitału i maszyn

pierwszej jakości chromają od początku. Drogo zaś płatny zawodowiec przy maszynie, musi być zastąpiony taną pracą robotników niekwalifikowanych, o ile fabryka współdzielcza ma konkurować z fabryką kapitalistyczną. W ten sposób spółka współdzielcza zmienia się na spółkę kapitalistyczną, właścicielem staje się spółka, a pracownikami są najmici.

Jedynie spółki współdzielcze wytwórcze mają racje bytu w gałęziach przemysłu, gdzie kapitał nie jest wielki. Prelegent ma na myśli spółki transportowe, drukarnie spółkowe itp.

Dyr. Weber zaznacza, że z kilkudziesięciu spółek wytwórczych założonych przez kraj i rząd, w rzeczywistości większa ich część dziś już nie istnieje. Inny jest atoli ustrój, któryby się u nas nadał, a mianowicie spółki nakładowe, tj. oddawanie półfabrykatów przy wielkim przemyśle. Inne formy spółek, surowcowe, są więcej zbliżone do spółek konsumcyjnych, jak do spółek wytwórczych.

Dr. Krauze zaznacza, że współdzielczość i kooperatywa dlatego nie mają zastosowania w przemyśle wielkim, lecz tylko w spółkach konsumcyjnych, że w pierwszym wypadku kooperatywa pracy jest mniej żywotną niż w drugim wypadku kooperatywa konsumentów. Fabryka Peterseima w Krakowie dlatego tylko, aczkolwiek spółkowa, dobrze się rozwija, że jest własnością rolników, którzy jej zapewniają odbiór wytworzonego towaru. Dlatego też wierzy w kooperatywy odbiorców i kapitałów, lecz uważa, że kooperatywa pracy nie ma szans rozwoju.

Dyr. Bieńkowski zwraca uwagę, że spółki nakładowe poruszone przez dyr. Webera nie kalkulują się wcale.

Dyr. Dzierżyński zastanawia się nad rodzajami kooperatywy i dochodzi również do wniosku, że kooperatywy konsumcyjne mają jedynie szanse rozwoju.

Dyr. Gładyszewski zwraca uwagę, że dotąd rządy popierały kapitalistów, dziś zmieniają się czasy i właśnie dziś rządy, stosując się do nowych haseł, będą musiały popierać kooperatywy, a ochroną dla nich musi być przyszła polityka ekonomiczna.

Dyr. Schönnett zaznacza, że zapatrywania prelegenta są co do kooperatywy pracy bardzo trafne. Spółki wytwórcze prawie wszystkie zawiodły. Jedynie tam kooperatywa pracy jest do pomyslenia, gdzie wytwarza się przemioty, przy których nie potrzeba dużo maszyn i drogich narzędzi. Np. spółka koszykarska, spółki krawieckie, wyrobów kilimków itp.

Inż. Wierzbiański porusza sprawę kooperatyw w kolejnictwie, a dalej kooperatyw handlowych, dzięki którym możnaby było dostawać towary lepsze i tańsze.

Prof. Sochacki stwierdza, że kooperatywa tam będzie się rozwijała, gdzie fabrykat jest rękoczynem, a nie wytworem maszyny.

Sprostowanie omyłek

w numerze 4 *Czasopisma* z b. r.

W sprawozdaniu z wykładu kol. prof. dra M. T. Hubera o płytach żelbetowych uzbrojonych „na krzyż“, na str. 32, w wierszu 13 od dołu

zamiast: ma tu rację — ma być: nie ma racji;

w wierszu 25 od dołu

zamiast: zastrzeżonymi — ma być: zalecanymi;

w wierszu 28 od dołu

zamiast: poddał — ma być: podał.